

KIHAUSALUEEN RAKENTAMINEN JA KARJALAISEN KANSANMUSIIKKIKESKUKSEN PERUSTAMINEN

Heinähuvan viimeisinä vuosina Rääkkylässä pantiin tavoitteeksi jo 1980-luvun alkuvuosina aloitetun kansanmusiikkitoiminnan hyödyntäminen kunnan elinkeinopolitiikassa. Sitä varten perustettiin lääninrahan turvin 3-vuotinen projekti ”Kansanmusiikin hyödyntäminen kunnan matkailu- ja elinkeinotoiminnassa”. Tavoitteeksi asetettiin Karjalaisen kansanmusiikkikeskuksen perustaminen ja 20 vuotta kestäneen pitäjäjuhlan Heinähuvan kehittäminen kansanmusiikkifestivaaliksi.

Millaisen tuon suunnitellun kansanmusiikkikeskuksen ajateltiin olevan? Rääkkylän Kansanmusiikki ry:n toteuttamassa ja Pohjois-Karjalan liiton rahoittamassa kehittämisprojektissa selvitettiin Pohjois-Karjalan kansanmusiikki- ja -tanssikulttuurin ja siihen liittyvän lähialueyhteistyön selvittämistä ja verkostoyhteistyötä ja suunniteltiin suomalais-ugrilaisen kansanperinteeseen perustavaa kansanmusiikki-instituuttia Rääkkylään.

Karjalaisen Kansanmusiikin Keskukseen tarkoituksena oli määrää edistää karjalaisen ja suomalais-ugrilaisen kulttuurin/perinteen säilymistä ja tuntemusta sekä suomessa että muiden suomalais-ugrilaisten heimojen kotiseudulla. Keskus olisi tullut toimimaan myös linkkinä muualle maailmaan, jossa kiinnostus suomalais-ugrilaista heimojen kohtaan on vasta heräämässä.

Karjalaisen Kansanmusiikin Keskus olisi edelleen tutkinut, kerännyt ja tallentanut suomalais-ugrilaista perinnettä. Kerätty aineisto olisi purettu joko arkistoitavaksi tai julkaistu joko äänitteen ja/tai nuottijulkaisun muodossa, tai laajempaan tutkimukseen. Keskus olisi myös kouluttanut sekä alan harrastajia ja ammattilaisia. Keskukseen toimintamuotoja olisivat olleet kurssi- ja leiritoiminta, konsertit ja tapahtumat, tutkimus- ja selvitystyö, kulttuurivaihto, soitinten rakentaminen ja ohjelmapalvelut.

Keskukseen toimintaidea olisi perustunut karjalaisuuden ja Itäisen Suomen kansankulttuurin esilletuomiseen. Sillä olisi ollut selvä kulttuuripoliittinen, matkailullinen ja yhteiskunnallinen tavoite.

Karjalaisen kansanmusiikkikeskuksen perustamista Rääkkylään kannattivat mm. seuraavat tahot: Saaristoasian neuvottelukunta esitti Opetusministeriölle, että se varaisi keskukselle vuotuisen rahoituksen. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto näki lausunnoissaan hankkeen maakunnallisesti tärkeäksi. Pohjois-Karjalan läänin taidetoimikunta piti kansanmusiikkikeskuksen perustamista Itä-Suomeen tärkeänä kulttuuriministeri Anna-Liisa Kasuriselle esittämässään muistiossa. Pohjois-Karjalan lääninhallitus esitti vuotuisen määrärahan varaamista valtion budjettiin kansanmusiikkikeskuksen toimintaa varten.

Fyysisesti kansanmusiikkikeskus suunniteltiin aluksi sijoitettavaksi Koivuniemen lomakeskuksen yhteyteen, jossa sen toiminta alkoikin. Lahtelaisella arkkitehtitoimisto Pauli Lindströmillä teetettiin

Koivuniemen lomakeskuksen päärakennuksen korjaus- ja lisärakentamisen suunnitelmat. Suunnitelma sisälsi myös ensimmäisen festivaalin ”esiintymisareenan” rakentamisen.

Suunnitelmasta toteutettiin kuitenkin vain Koivuniemen päärakennuksen peruskorjaus.

Samaan aikaan kirkonkylän koulukeskuksen peruskorjaus ja siihen liittyvä suuren liikuntasalin rakentaminen saatiin aikaistetuksi. Entisestä liikuntasalista tehtiin auditorio. Suunnitelmissa huomioitiin koulukeskuksen ja sen ympäristön käyttö festivaalialueena ja liikuntasalin ja auditorion käyttö konserttitiloina.

Kesän 1991 festivaalista käytettiin nimitystä ”Karjalainen Kesäkihaus”. Juhlapaikka siirtyi kirkonkylän keskusta, koulukeskuksen ja kunnantalon välittömään läheisyyteen. Tämän jälkeen aloitettiin perustetun Rääkkylän kansanmusiikkiyhdistyksen ja kunnan hallintokuntien kanssa suunnitella koulukeskuksen ympäristöä tulevaisuuden festivaalialueena.

Alustavia konkreettisia suunnitelmia Kihausalueen ja pääesiintymispaikan, ”Kihausareenan”, rakentamiseksi tehtiin jo vuoden 1994 aikana. Sitten tehtiin Opetusministeriölle hakemus avustuksen saamiseksi 2-3 vuotta kestävään projektiin festivaalialueen ja -areenan rakentamisen rahoittamista varten. Päätöksellään 31.12.1994 Opetusministeriö myönsi kunnalle valtionavustuksena 50.000 markkaa Rääkkylän kansanmusiikki-instituutin festivaaliareenan ja sen lähialueen suunnitteluun. Opetusministeriön myönnettyä valtioavustuksen suunnittelukustannuksiin, kunnanhallitus kokouksessaan 7.2.1995 päätti, että kihausalueen ja pääesiintymislavan suunnittelua jatketaan. Suunnitelmien tulisi olla valmiina niin, että lopulliset avustushakemukset Opetusministeriölle ja Työvoimaministeriölle voitaisiin jättää vuoden 1995 aikana.

Suunnittelutyötä jatkettiin kunnan ja kansanmusiikkiyhdistyksen edustajien muodostaman toimikunnan johdolla. Suunnittelutyön asiantuntijaksi palkattiin arkkitehti Hans Kunnari KY Joensuusta. Suunnittelukustannukset tulivat maksamaan 96.000 markkaa. Kunnarin toimisto oli jo laatinut koulukeskuksen peruskorjaustyön ja liikuntahallin rakennussuunnitelmat. Toukokuussa 1995 kunnanvaltuuston puheenjohtaja/Rääkkylän kansanmusiikkiyhdistyksen puheenjohtaja Markku Lappalainen, yhdistyksen toiminnan johtaja Seppo Mustonen ja kunnanjohtaja kävivät opetusministeriössä esittelemässä suunnitelmat ja neuvottelevat valtion rahoituksen järjestämisestä hankkeen toteuttamiseksi. Virkamiesjohdon kanssa käymissään neuvotteluissa Lappalainen, Mustonen ja kunnanjohtaja tulivat vakuuttuneiksi, että investointiavustus Opetusministeriöltä ja työllistämisavustus työvoimaministeriöltä tulitaisiin saamaan. Investoinnin kokonaiskustannukset olivat vajaat 3 miljoonaa markkaa, josta valtionosuus olisi ollut jopa 70 %. Valtion rahoitusosuus olisi maksettu kolmen vuoden aikana. Samaan aikaan Kaustisen festivaalialuetta parannettiin ja lisärakennettiin. Kaustisen investoinnin kustannukset olivat Rääkkylään verrattuna kymmenkertaiset - eli 30 miljoonan markan luokkaa. Miksi valtio ei olisi osallistunut Rääkkylän hankkeen kustannuksiin, kun se osallistui Kaustisen kustannuksiin, joista rahoituspäätökset oli jo tehty?

Tätä ennen kunnanjohtaja oli neuvotellut Pohjois-Karjalan työvoimapiirin kanssa Kihaus-alueen ja -areenan rakentamistöiden investointiavustuksen saannista työllisyysvaroista. Työvoimapiiri ilmoitti puoltavansa hankkeen rahoittamista, koska hanke sisältyisi Pohjois-Karjalan hankeohjelmaan. Rääkkylän kunta jättikin sitten Pohjois-Karjalan työvoimapiirille 1,5 miljoonan markan ja Opetusministeriölle 500.000 markan valtionavustushakemukset.

Kansanmusiikkikeskuksen perustamista ja festivaalialueen rakentamista selostettiin myös Pohjois-Karjalan lääninhallituksen ja Pohjois-Karjalan liiton edustajille kesän 1995 Kihausfestivaalin aikana ja jätettiin asiasta muistio. Kulttuuriministeri Claes Andersson vieraili edellisenä päivänä ennen Rääkkylään tuloaan mm. Pohjois-Karjalan liitossa ja lääninhallituksessa, joissa molemmissa neuvotteluissa oli esillä Rääkkylän kansanmusiikkikeskuksen kehittäminen ja kihausalueen rakentaminen.

Lokakuussa 1995 antamassaan lausunnossa Opetusministeriö puolsi Rääkkylän kunnan työvoimaministeriölle lähettämää hakemusta investointiavustuksen saamiseksi kihausalueen ja sille rakennettavan pääesiintymispaikan, ”Kihausareenan”, rakentamiskustannuksiin. Samalla opetusministeriö ilmoitti myöntävänsä vuoden 1995 määrärahoista 500.000 markan avustuksen. Piti siis olla täysin varmaa, että valtion rahoitus saataisiin kolmen vuoden aikana. Tämän toi myös julki kunnanvaltuuston puheenjohtaja Lappalainen puheessaan avatessaan vuoden 1995 Kihauksen.

Valtuuston puheenjohtaja Markku Lappalainen oli jo tuolloin Pohjois-Karjalan liiton hallinnossa mukana. Kihasta avatessaan Lappalainen korosti edelleen myös kulttuurin ottamista maakunnan kehittämisuunnitelmiin. On tärkeää, että kulttuurialan hankkeita voitaisiin käsitellä elinkeinojen kehittämishankkeina. Pohjois-Karjalan maakuntaa koskevissa strategioissa kulttuuri oli nostettava voimakkaasti mukaan. Lappalainen katsoi, että se sopisi metsäosaamisen, teollisen osaamisen, lähialueyhteistyön, matkailun ja vapaa-ajan, maaseutuelinkeinojen ja yhteisöverkköjen rinnalle seitsemänneksi maakunnalliseksi painopistealueeksi. Lappalainen kertoi ”sielunsa silmillä näkevänsä”, kuinka Rääkkylän kirkonkylälle rakennetaan puolipyöreä, portaittain laskevaa katsomo, amfiteatteri. Sen materiaalina käytettäisiin rääkkyläläistä kiveä, jonka käsittelyn sivussa syntyisi kiven käsittelyn ammattilaisia. Siinäkin elvytettäisiin Rääkkylän perinnekulttuuria. Pitäjäänhän oli aikojen saatossa rakennettu kymmeniä loistokkaita kivilavetoita ja muihinkin rakennuksiin kivijalkoja. Tämä kansantaito olisi otettava käyttöön. Arkkitehdit voisivat käynnistää ideamyllynä, tehdä esityksiä uudentyyppisistä, rohkeista, mutta perinteikkäistä ratkaisuista. Lappalainen toivoi, että vuoden 1995 tapahtuman pitäisi olla viimeinen, joka vietetään teltoissa - tai ainakin toiseksi viimeinen - kun hän aikataulutti tavoitteita.

Toisin kuitenkin kävi, tyhmyys voitti.

Kansanmusiikkikeskuksen/kansanmusiikki-instituutin toteuttaminen

Kulttuuriministerinä oli vuoden 1995 aikaan kulttuuri- ja musiikkipersoona, jazzpianisti Claes Andersson. Kuten mainittua, hän vieraili kihausviikolla Pohjois-Karjalassa. Ministeri saatiin Rääkkylään perjantapäiväksi Kihaus-vieraaksi. Samaan aikaan Rääkkylässä olivat vierailulla myös Karjalan Tasavallan kulttuuriministeri Tatjana Kalashnik, varakulttuuriministeri Natalia Vavilova sekä Marin kulttuuriministeri Viktor Nigolaet. Rääkkylän kunnan ja kansanmusiikkiyhdistyksen toimesta järjestettiin Anderssonin ja Karjalan Tasavallan ja Marin tasavallan kulttuuriministerien kanssa neuvottelutilaisuus, jossa kosketeltiin Suomen sekä Karjalan ja Marin välisiä kulttuurisuhteita ja niiden kehittämistä, huomioiden, että Rääkkylään tulee Karjalaisen kulttuurin kehittämiskeskus. Kulttuuriministeri Andersson sekä Karjalan ja Marin kulttuuriministerit ilmaisivat halunsa kehittää maiden kulttuurisuhteita edelleen. Todettiin, että eräs merkittävä asia on juuri karjalaisen kansanperinteen alalla tehtävä toiminta. Kantele-projekti, joka oli parasta aikaa meneillään, oli oivallinen esimerkki siitä, miten yhteistyötä tehdään. Projektin avulla oli löydetty kantele uudestaan sekä Venäjän että Suomen Karjalasta, totesivat ministerit. Kulttuuriministerit ilmoittivat jatkavansa keskeisiä keskustelujaan. Elokuun aikana Andersson vieraili Petroskoissa. Ministerit ilmoittivat Rääkkylän kunnan edustajille tukevansa karjalaisen kulttuurin kehittämiskeskukseen perustamista Rääkkylään.

Kesän 1995 Kihauksen katsomoteltan yleisöä. Kuvassa vasemmalta Senja ja Markku Lappalainen, Karjalan kulttuuriministeriön edustaja, Karjalan Tasavallan kulttuuriministeri Tatjana Kalashnik, maaherra Esa Timonen, Salme Simanainen, maaherran rouva Eeva Timonen ja Ilkka Simanainen.

Karjalaisen kansanmusiikkikeskuksen perustamiselle oli tärkeää, että sille saadaan Suomen valtion sekä Karjalan tasavallan kulttuuriministeriön tuki, sekä sitä kautta molempien osapuolten rahoitus. Kansanmusiikkikeskuksen onnistumiselle oli myös tärkeää, että Rääkkylässä hyvin alkanutta ja laajentuvaa kansanmusiikkifestivaalia voitaisiin kehittää. Tämä taas edellytti, että festivaalialue ja esiintymispaikat saadaan rakennetuksi asianmukaiseen kuntoon.

Kihausalueen rakentamisesta ja muista kihausalueella tehtävistä parannuksista alkoi ”kuuma keskustelu”. Kunta järjesti asiassa keskustelutilaisuuden, jossa hanketta esiteltiin. Kunnanjohtaja oli pitkin kevättä esitellyt festivaalialueen rakentamishanketta kyläkokouksissa. Kirjastossa tuolloin työskennelleen Toivo Koposen johdolla tehtiin valtuustolle aloite kansanäänestyksen järjestämistä areenan rakentamisesta. Valtuusto yksimielisesti päätti, ettei kansanäänestystä järjestetä. Valtuusto Osmo Hirvosen esityksestä äänestyksen jälkeen päätti, että toimeenpannaan gallupkysely. Tällainen kysely sitten suoritettiin.

Mitä tuo kihausalueen kuntoon laittaminen käytännössä tarkoitti? Keskeisin ja kallein rakennuskohde oli pääesiintymispaikan ”Kihausareenan” rakentaminen arkkitehti Hans Kunnarin laatiman suunnitelman mukaisesti, koulukeskuksen/kihausalueen aitaaminen, opettajain asunnoiksi aikanaan rakennetun rivitalon muuttaminen ja kunnostaminen kansanmusiikki-instituutin ja Kihauksen toimitiloiksi sekä tarvittavat kalustohankinnat, joihin olisi kuulunut myös tarvittavat Atk-laitteet.

Hanke olisi toteutettu siten, kuin kunta rakensi yrityksille teollisuushalleja. Pelkästään instituutin ja Kihauksen käyttöön tulevat tilat ja kalusteet olisivat siirtyneet Kansanmusiikkiyhdistyksen hallintaan ja hoitoon. Kunnan ja yhdistyksen välillä olisi laadittu normaali lunastussopimus. Yhdistys olisi maksanut kunnalle vuokrana hankkeeseen sijoitetulle pääomalle koron ja sovitun vuosittaisen lyhennyksen. Lunastusaika olisi ollut 10-15 vuotta.

Kihausalueen ja areenan rakentaminen olisi monelta osin tehty talkootyönä. Olihan meillä kokemusta talkootyöstä, kun rakensimme aikanaan 8 huoneistoa käsittävän Ilvestuvankin pääosin talkootyönä. Erkki Pykäläinen olisi johtanut talkoita. Simanaisella ja Pykäläisellä oli jo valmiina talkootyöohjelmakin. Taskisen betoniauto olisi tuonut valmiin betonin. Kovin kummoista laskua ei tästä olisi tullut. Alueen aidat olisi saatu puoleen hintaan, kun olisimme talkootyönä purkaneet Marjalan asunomessujen ympäristöaidat. Nuo aitaelementit ovat nyt muuten Joensuun Mehtimäellä jalkapallokentän ympärysaitoina.

Koskaan valtuusto ei päässyt käsittelemään kansanmusiikkikeskuksen ja Kihausalueen rakentamista. Keskustalla oli minun toiminta-aikanani valtuustossa aina määräänemmistö. Kansanmusiikkikeskuksen ja Kihauksen kehittäminen kuuluivat keskustan vaaliohjelmiin 1993 ja 1996. Kansanmusiikkikeskuksen perustaminen ja kansanmusiikkifestivaali Kihauksen kehittäminen olivat kunnan kuntasuunnitelmassa keskeisiä painopistealueita. Toimikauteni kunnanjohtajana päättyi – ja haaveeni ja tavoitteeni kansanmusiikki-instituutista ja suunnitellusta ”Kihausareenasta” jäi toteuttamatta.

Karjalainen kansanmusiikki- instituutti sellaisessa muodossa kuin se toiminnanjohtaja Seppo Mustosen ja taiteellinen johtaja Sari Kaasisen, Markku Sivosen ja monen muun ideoimana suunniteltiin ja alulle saatettiin, ei voinut toteutua, kun tarvittavat investoinnit jäivät toteuttamatta.

Kysyä sopii, miksi Kihausalueen kuntoonpanoa ja pääesiintymispaikan rakentamista ei otettu kunnassa uudelleen käsiteltäväksi. Kansanmusiikkiyhdistys ilmeisesti käsitteli asiaa jatkuvasti, ratkoessaan vuosituhannen loppuun jatkuvasti laajenevan Kihauksen toimintaa epätydyttävällä festivaalialueella.

Ilmeisesti kansanmusiikkiyhdistyksen tulevaisuusseminaarissa vuonna 2000 nousi esille Rääkkylän kirkonkylän keskuksen ja kihausalueen uudelleen suunnittelu ja pääesiintymispaikan rakentaminen. Kunnan teknisen toimiston asiakirjoista nimittäin löytyi Oulun yliopiston arkkitehtuuriosastolla arkkitehdiksi valmistuvan Anna-Kaisa Laurilan laatima suunnitelma ”Tämä kylä hyvä kylä” -ehdotus Rääkkylän koko kuntakeskuksen ja kansanmusiikkitapahtuma Kihauksen toiminta-alueen kehittämistä. Suunnitelma sisältää uuden pääesiintymispaikan rakentamisen, joka on saanut nimekseen ”Kihauslato”. Suunnitelma näyttää kerran esitellyn valtuustolle, jonka jälkeen asiasta ei kunnanhallituksen ja valtuuston pöytäkirjoista löydy päätöksiä manitun suunnitelman jatkon käsittelystä.

Ilkka Simanainen

Kirjoitettu vuonna 2015 Kihaus 25 vuotta (Heinähupa-Kihaus 45 vuotta) -juhlavuoden johdosta